

Gelezen en goedgekeurd

Recensies en signaleringen

Frans

Wolfgang FISCHER, Anne-Marie LE PLOUHINEC. *Mots actuels mis en contexte*. Nouvelle édition. Nederlandse bewerking: Jeanine Roos, Nathalie Schacht. – Amsterdam/Antwerpen, Intertaal, 2003 (2de druk, 2004), 20 x 12,5, 248 p., ill., ISBN 90-5451-478-7, € 19,30.

Het auteursduo Fischer en Le Plouhinec, dat de *Thematische woordenschat Frans* en de *Be-knopte thematische woordenschat Frans*¹ bezorgde, stelde, ten behoeve van leerlingen en studenten met een uitgebreide basiskennis Frans, een totaal ander woordenschatleermiddel voor klassikaal gebruik en zelfstudie samen.

De negen hoofdstukken van *Mots actuels mis en contexte* bevatten tweeënzestig actuele teksten over onderwerpen van maatschappelijk belang. De behandelde thema's (géographie, histoire, politique, économie, écologie, société, culture, la France dans le monde, technologies modernes) zijn praktijkgericht (bedrijfsleven, informatica) en/of verrijken de kennis van land en volk. In de nieuwe uitgave² werden teksten toegevoegd over o.a. het Internet, de biotechnologie en de globalisering.

De belangrijkste woorden in de teksten zijn in het rood gedrukt en worden daarna, in dezelfde volgorde, op een rij gezet, geflankeerd door de Nederlandse equivalenten. In de nieuwe uitgave is de woorduitleg aangevuld met diverse verwijzingen naar woorden uit dezelfde familie, naar synoniemen en antoniemen en naar verwante Engelse termen; valse vrienden en homoniemen worden onder de aandacht gebracht d.m.v. symbolen. De teksten op de linker- en de woordenlijsten op de rechterpagina's refereren naar elkaar, wat de efficiëntie van het leermiddel verhoogt. Elk hoofdstuk van de nieuwe, geactualiseerde versie bevat twee bladzijden met oefeningen.³ Het alfabetische register achterin inventariseert alle woorden (ca. drieduizend vierhonderd) en hun vindplaats in het boek.

Mots actuels mis en contexte is een efficiënt leermiddel voor gevorderde studenten in diverse opleidingen en voor autodidacten.

Maryz COURBERAND. *Au palais des Congres. Accents, signes et ponctuation*. – Paris, Mots & Cie, 2004, 18,5 x 12, 90 p., ISBN 2-913588-62-X, € 9.

ID. *Il baissa sa culotte et dans mon estime. Bizarreries de langage*. – *Ibid.*, 2001, 18,5 x 12, 125 p., ISBN 2-913588-23-9, € 9.

ID. *Il remonta ma culotte et son réveille-matin. Bizarreries de langage (2)*. – *Ibid.*, 2002, 18,5 x 12, 117 p., ISBN 2-913588-39-5, € 9.

¹ V. de recensies in *Romaneske*, 27ste jg., 2002, nr. 4, p. 75, en 28ste jg., 2003, nr. 4, p. 70-71.

² De eerste editie (vijfenvijftig teksten in acht hoofdstukken) van *Mots actuels en contexte* (dezelfde auteurs, Nederlandse bewerking Nathalie Schacht, *ibid.*, 212 p., ISBN 90-5451-171-0) verscheen in 1998.

³ Traduisez en français, traduisez en néerlandais; gevarieerde gesloten opdrachten; correctiesleutel achter in het boek.

Een komma, een koppelteken, een inversie, een cursivering, een spatie, een lidwoord of zelfs een weglatingsteken min of meer kunnen tot enorme betekenisverschillen leiden. Het voorbeeld op de cover is duidelijk: «Il n'est pas mort, comme on l'a dit» is beter nieuws dan «Il n'est pas mort comme on l'a dit». We zijn er het allen mee eens dat «le français est difficile» maar vindt u dat «le Français est difficile»? Wat moeten we ons voorstellen bij het lezen van «LES CHIENS POLICIERS SONT LACHES»? Zijn ze losgelaten of zijn ze laf? De tientallen in *Au Palais des Congrès*⁴ bijeengesprokkelde doubletten zijn boeiend voor liefhebbers van dictees en instructief voor een ruimere kring van taalkundig geïnteresseerden.

Il baissa sa culotte et dans mon estime is een bundeling van verrassende, dubbelzinnige of grappige formuleringen van diverse herkomst, incl. reclame en literatuur. De auteur groepeerde de «uitlatingen» volgens taalkundige en/of stilistische criteria en voegt er spirituele bedenkingen aan toe. Geregeld vuurt zij vragen af op de lezer, die zijn taalinzicht of kennis kan toetsen en evalueren m.b.v. de meteen verstrekte antwoorden.

De onder de titel *Il remonta ma culotte et son réveille-matin* samengebrachte eigenaardigheden starten ernstiger, met een bijdrage over de onlogica in het gebruik van het koppelteken en een dialoog die met talrijke voorbeelden de verschillen tussen woorden met en zonder *accent circonflexe* illustreert (bijv. *mater* vs. *mâter*). Na een hoofdstuk over te vermijden woordafbrekingen, gaat het er goedmoedig aan toe, zoals in deze dialoog (p. 45):

Moi : *Bonjour, une baguette, s'il vous plaît.*

La boulangère : *Je n'en ai plus.*

Moi : *Flûte, alors !*

La boulangère : *Bien cuite, la flûte ?*

De auteur staat stil bij dubbelzinnigheden die ontstaan door polysemie, zoals in het zo-even geciteerde voorbeeld, door grappige gevallen van homofonie, van het type «*Sois polie, Esther*» of door onbedoelde tegenstellingen, zoals in «*Les trous noirs, c'est troublant*». De laatste hoofdstukken belichten gemeenzame voorbeelden van idioom en wijzen op de rijkdom van de informatie die de afkortingen in woordenboeken kunnen bevatten.

Hans EKKEL, Aart VAN ZOEST. *Frans leren zonder studeren*. – 's-Gravenhage, BZZTôH, 2003, 20 x 12,5, 192 p., ISBN 90-453-035-3, € 13,50.

Dit boek bestaat hoofdzakelijk uit een Nederlands-Frans lexicon van «vriend-woorden», van *aanklikken/cliquer* en *abcès/un abcès* tot *zot/sot* en *zuiden/le sud*.⁵ Het boek bevat voorts een selectie «valse vrienden» (p. 167-171) en wordt besloten door een reeks «Franse uitdrukkingen in het Nederlands» (p. 173-192).

De auteurs, een leraar Nederlands en een leraar Frans, stellen dat vijftieng procent van de meest voorkomende Franse woorden sprekend op de Nederlandse lijken, waardoor de studie van het Frans niet zo moeilijk hoeft te zijn als vaak beweerd wordt. Hoewel het nieuwe boek voorgesteld wordt als een inventaris van «de meest gangbare,

⁴ *Congrès* zijn (niet congresserende) zeepalingen.

⁵ Geregeld worden extra informatie en praktische tips ingelast, bijv. over polysemie (*un coureur* kan een renner zijn, maar ook een rokkenjager), spellingvarianten (*un philtre* [liefdesdrank] heeft een andere betekenis dan een *un filtre*) en synoniemen (*le sud/le midi, le subside/la subvention*).

de nuttige» (p. 8) vriend-woorden, zijn er tientallen weinig gebruikte woorden⁶ in opgenomen. Het uitgangspunt van de auteurs zou wel eens te optimistisch kunnen zijn ... De inventaris bevat voorts heel wat termen die bij de «valse vrienden» thuishoren: o.a. *amnestie/l'amnésie, conservatief/conservateur, neutraal/neutre, progressief/progressiste, rancuneus/rancunier, rendabel/rentable, rentenier/un rentier, repatriëren/rapatrier, sadistisch/sadique, theoretisch/théorique* en *trauma/ un traumatisme*.

Talrijke spelfouten,⁷ diverse onnauwkeurigheden,⁸ de inlassing van anglicismen⁹ en vooral de opname van onbestaande Franse woorden (*adviser, un centrifuge*,¹⁰ *financier, matineux, une offerte, stable*) hollen het nut van de publicatie uit.

Robert ÉDOUARD. *Dictionnaire des injures*. Nouvelle édition revue et complétée par Michel Carassou. – Paris, 10/18 [Univers Poche], 2004, 18 x 10,5, 509 p., ISBN 2-264-03975-2, € 10. Collection 10/18, 3725 (DOMAINE FRANÇAIS).

Robert ÉDOUARD. *Traité d'insultologie*. Nouvelle édition revue et complétée par Michel Carassou. – *Ibid.*, 2004, 18 x 10,5, [4-]VIII p. en pp. 11-334, ISBN 2-264-03974-4, € 8,50. Collection 10/18, 3726 (DOMAINE FRANÇAIS).

R. Édouards *Dictionnaire des injures, précédé d'un Petit traité d'insultologie* is opnieuw verkrijgbaar. Het in 1967 verschenen naslagwerk werd enkele keren herdrukt¹¹ alvorens Michel Carassou het aanvulde en in 1983 onder de titel *Nouveau dictionnaire des injures*¹² publiceerde. De nieuwe pocketuitgave, in twee delen, reproduceert de integrale tekst van de editie van 1983, met gebruikmaking van de titels van de originele versie.

In *Traité d'insultologie* legt de auteur op een heel spirituele manier uit wat «scheldwoorden» zijn. Men verwarre het genre niet met beledigingen en bedreigingen. Om beschaafd te blijven, maakt de «injurieur» gebruik van woorden die iedere ontvanger geacht wordt te begrijpen: gemene woorden of argot zijn dan ook uit den boze. Het verbale steekspel kende hoogdagen, die zich vooral in de Oudheid en, dichterbij ons, in de middeleeuwen en de Renaissance situeren. De normering van de Franse taal vanaf de XVII^{de} eeuw luidde een verarming in, die, zo stelt het boek, ook tot een verschraling van de scheldformules leidde. Toch leverden een aantal schandalen en conflicten (oorlogen bijv.) nog inspiratie in enkele nabloeiperiodes.

⁶ *Adhésie, administrateur, adoreren, anatomie, antiseptisch, artillerie, azuur, bizon, carcinoom, confuus, contrabande, corrélatie, corsage, corjfee, enz.*

⁷ *Un acrobat* (p. 12), *l'athéisme* (met deelteken, p. 20), *caxosserie* (p. 32), *la philatélie* (p. 64), *un pionnier* (p. 118), *la savanne* (p. 138), *un sergent* (p. 140), *un serum* (*ibid.*), *la trombose* (p. 156), enz.

⁸ Enkele voorbeelden: lees *faire chanter* i.p.v. *chanter* (p. 34); *la* i.p.v. *le dynamo* (p. 54); *l'homéopathie* i.p.v. *la homéopathie* (p. 75); vertaling van *à l'improviste* (p. 174): lees *op het onverwacht* i.p.v. *zonder voorbereiding*; vertaling van de Brusselse *Gare du Midi* (p. 165): lees *Zuidstation* i.p.v. *Zuiderstation*. – Er worden af en toe weinig gebruikte Franse equivalenten aangereikt: *un automate* (de Fransen zeggen *un distributeur*), *un clignoteur* (belgicisme; de Fransen verkiezen *un clignotant*), *un condom* (*un préservatif*), *le doping* (*le dopage*), *la globalisation* (*la mondialisation*) e.d.

⁹ *After-shave, airbag, coach, cool, dealer, disc-jockey, eye-liner, flash back* e.a.

¹⁰ De auteurs bedoelen *une esoreuse*.

¹¹ Alle edities verschenen bij de Parijse uitgever T chou. In de laatste uitgave (1979) is het inleidende traktaat sterk ingekort.

¹² Robert ÉDOUARD. Nouvelle édition revue et complétée par Michel Carassou. Paris, Sand et T chou, 1983, 419 p., ISBN 2-7107-0272-X. – De titelpagina noch de omslag van deze uitgave vermelden het *Petit traité d'insultologie*, dat nog altijd het eigenlijke lexicon voorafgaat.

Schelden wordt in het traktaat voorgesteld als een kunst, die een hoge mate van zelfbeheersing en intelligentie vergt. Een gevatte repliek die meer suggereert dan ze letterlijk uitdrukt en onverwachte associaties oproept, is dan ook een meesterwerk. Gevorderden kunnen zichzelf overtreffen d.m.v. «chapelets d'injures», waarvoor de auteur een trefzekere dialectiek aanreikt. R. Édouard belicht het ruime onderwerp daarna nog uit verschillende invalshoeken en behandelt er diverse verbale (graffiti, scheldbrieven) en niet verbale (gebaren) uitingsvormen van.

De studie van de meest gehoorde gebreken en het overzicht van de frequentste betekenisvelden van scheldwoorden vormen de aanloop naar het eigenlijke lexicon, dat in de nieuwe uitgave een afzonderlijk volume voor zijn rekening neemt. De alfabetisch geordende trefwoorden zijn meestal «kernwoorden» (zoals *charogne*, *cheveux*, *chier*, *couille*, *drôle* en *gueule*), al komen er ook enkele «thema's» (zoals *alcoolique*, *bandit*, *militaire* en *politique*) in voor. Bijna alle artikelen bevatten meerdere scheldwoorden en scheldformules, de thematische artikelen weten meestal zelfs van geen ophouden en gaan over in heuse opsommingen, zodat het corpus uiteindelijk meer dan tienduizend «injures, locutions injurieuses et ripostes traditionnelles ou conseillées» omvat. In dit enorme geheel zijn in onbruik geraakte en gemene¹³ items gesloten: bij het schelden vervagen grenzen ... Het lexicon is in alle onderdelen, ook in de etymologische toelichtingen, een vreemde mengeling van ernst en luim.¹⁴

Ofschoon de auteurs geregeld een loopje nemen met de regels van de «wetenschappelijke aanpak», veelal om het leesplezier te verhogen, nodigen beide boeken uit tot een grondige kennismaking met een miskend «expressief» aspect van de Franse taal.

Michel de MONTAIGNE. *De essays*. Vertaald door Hans van Pinxteren. – Amsterdam, Athenaeum - Polak & Van Genneep (België: via WPG Uitgevers België, Antwerpen), 2004, geb., 22 x 15, 1157 p., ISBN 90-253-3416-4, € 54,95.

Van 1993 tot 2003 publiceerde Hans van Pinxteren, in negen volumes,¹⁵ de vertaling van alle *Essais* van Montaigne, op één hoofdstuk na, nl. de *Apologie de Raimond Sebond*. Het «Pleidooi voor Raymond Sebond», zoals de titel in de nieuwe vertaling luidt, werd niet afzonderlijk als tiende volume uitgegeven maar meteen opgenomen in de integrale vertaling van de *Essais*, die in oktober het licht zag. Voor de definitieve bundeling herlas Hans van Pinxteren nog eens grondig zijn in de afgelopen twaalf jaar ontstane vertaling; wanneer dit tot nieuwe inzichten leidde, heeft hij de tekst bijgeschaafd.

De eerste integrale Nederlandse vertaling van Montaignes *Essais*, door Jan Hendrik Glazemaker,¹⁶ verscheen in 1672. Dat ze succes oogste, wordt bevestigd door de vier heruitgaven die elkaar opvolgden tot 1692. Ofschoon geletterd Nederland sinds de

¹³ I.v.m. of in het bijzijn van iemand met een onfrisse mondgeur zeggen «J'espère qu'elle [la personne] se sert plus souvent de son bidet que de sa brosse à dents» mag dan nog «understatement» zijn ... Er bestaan discretere formules om dit duidelijk te maken.

¹⁴ Gefundeerde informatie alterneert met doorzichtige verzinsels. Enkele voorbeelden ter illustratie: *attraper* is wel degelijk een synoniem van «prendre», zoals iedereen weet, en betekent dus niet «envoyer au monastère de la Trappe»; de «contractuel(le)», de hulpagent(e) die parkeerbonnen uitschrijft, wordt voorgesteld als een reactionair iemand, die zich kant tegen (*contre*) alles wat eigentijds (*actuel*) is.

¹⁵ Alle boekdelen werden gerecenseerd in *Romaneske*. V. de bespreking van Michel de MONTAIGNE, *Drijf nooit je vijand in het nauw*. *Essays*. Vertaald door Hans van Pinxteren (*Ibid.*, 2003) in de 29ste jg., 2004, nr. 2, p. 46-47, die naar de recensies van de vorige delen verwijst.

¹⁶ De vertaler baseerde zich op de tekstversie van 1595, die toen als gezaghebbend gold.

Gouden Eeuw onafgebroken een zekere belangstelling¹⁷ voor Montaigne betoond heeft, verschenen in de driehonderd daaropvolgende jaren nog slechts enkele partiële vertalingen van de *Essais*. De in het najaar van 1988 aangekondigde vertaling in drie delen, door Frans Montens en Frank de Graaff, kon, door het overlijden van eerstgenoemde, noch in de geplande versie noch binnen de voorziene termijn verschijnen. De Amsterdamse uitgeverij Boom publiceerde de integrale vertaling, door Frank de Graaff, in 1993, uitgerekend het jaar waarin Hans van Pinxterens vertaalactiviteit uitmondde in de publicatie van Montaigne, *Essays. Een proeve van zeven*.

Meteen werd duidelijk dat beide vertalers een eigen stijl hanteren. F. de Graaff zette de Middelfranse tekst om in vlot leesbaar Nederlands, waarin de latiniserende zinconstructies van heel wat periodes naklinken. H. van Pinxterens vertaling klinkt eigentijds, natuurlijker en vlotter door een ruimer gebruik van het Nederlandse idioom en door een meer globale aanpak waarin de gedachtegang primeert boven de herkenbaarheid van de oorspronkelijke formulering. F. de Graaff streefde meer een filologische nauwkeurigheid na, terwijl H. van Pinxteren een globale congruentie beoogde, met meer ruimte voor herschikking en hertaling. H. van Pinxteren zette de eerste zinnen van de «Apologie de Raimond Sebond» (*Essais*, II, 12), waarin Montaigne de sceptische toer opgaat alvorens in fideïstisch vaarwater te verzeilen, als volgt om. «Natuurlijk is de wetenschap heel nuttig en belangrijk, en je loopt wel erg met je domheid te koop als je erop afgeeft; maar toch zou ik haar niet op zo'n uitzonderlijk hoog voetstuk willen plaatsen als sommigen doen, bijvoorbeeld de wijsgeer Herillus, die kennis beschouwde als het hoogste goed en zei dat we door haar wijs en gelukkig kunnen worden. Dat kan er bij mij niet in [...]»¹⁸

De kenmerken van het tekstkritische apparaat, de plaatsing van de annotaties¹⁹ en andere bijzonderheden werden vermeld in de recensies van de eerste volumes van het project. De koptitels bovenaan de tekst werden jammer genoeg niet behouden, zodat de bladerende lezer niet weet welk hoofdstuk hij voor zich heeft.

In 2001 werd de Dr. Elly Jafféprijs, voor Nederlandse literaire vertalingen uit het Frans, aan H. van Pinxteren toegekend voor zijn Montaigneproject. Het was de eerste editie van de onderscheiding, wat de erkenning extra weerklank geeft.

Spaans

Diane DE BLAYE, Pierre EFRATAS, Esperanza MARTÍNEZ. *La bonne expression en espagnol*. – Paris, Belin, 2004, 19 x 13, 348 p., ISBN 2-7011-3929-5, € 14,90. CLÉS.

De cover preciseert de inhoud van het boek: «Des milliers de locutions françaises – proverbiales, toutes faites, imagées, familières, littéraires, branchées, argotiques – classées par thèmes et accompagnées de leur traduction en espagnol».

¹⁷ Cf. G.G. ELLERBROEK, «Notes sur la fortune de Montaigne en Hollande», in *Neophilologus*, 32ste jg., 1948, p. 49-54.

¹⁸ P. 552. – Vgl. met M. de MONTAIGNE, *Essays*. Vertaling Frank de Graaff. Amsterdam, Boom, 1993, p. 508: «De wetenschap is werkelijk een grote en zeer nuttige verworvenheid; degenen die er minachting voor hebben geven daarmee genoegzaam te kennen dat ze dom zijn. Maar ik vind niet dat ze de buitengewoon hoge waarde heeft die sommigen haar toekennen, zoals de filosoof Herillus, voor wie in haar het hoogste goed lag en die haar in staat achtte ons wijs en gelukkig te maken. Ik geloof dat niet [...]».

¹⁹ Opgave van de tekstlaag (a, b of c, cf. de wetenschappelijke uitgaven), opname in de tekst zelf van de vertaalde citaten (originele citaten en bronvermelding als voetnoot), verklarend register van eigennamen.

Ruim zesduizend uitdrukkingen zijn ondergebracht in vierentwintig thematische hoofdstukken, waar ze alfabetisch per kernwoord gerangschikt zijn. De onderwerpen bestrijken de belangrijkste aspecten van het dagelijkse leven. Onaangename ervaringen primeren zelfs, omdat deze vaker ter sprake komen. De gebruiker dient de uitgangstaal, het Frans, goed te beheersen: het taalregister van de uitdrukkingen wordt nl. niet aangegeven. De enige toelichtingen duiden de spreekwoorden en de archaische formules aan.

De thematische indeling maakt het boek geschikt als leermiddel. Het corpus is echter zo uitgebreid dat de meeste gebruikers zich zullen beperken tot consultaties, waar het register van de Franse kernwoorden (p. 269-348) overigens toe uitnodigt. De publicatie is bedoeld voor gevorderde studenten, voor wie de kennis van het Spaanse taaleigen de «kers op de taart» (*la cerise sur le gâteau/la guinda del pastel*) is.

Lectuurnotities. P. 73, kol. 2, l. 12-13: lees *estar hecho polvo* i.p.v. *estar agotado*; p. 247, kol. 2, l. 10-11: *no pide/come pan* toevoegen.

Erwin SNAUWAERT. *Gramática española / Spaanse grammatica. Een overzicht / Una síntesis*. Medewerking en didactisch advies: Anick Berquin, Machteld Castelein, An Jonckheer, Mia Rotthier. Wetenschappelijk advies: Nicole Delbecque. – Mechelen, Wolters Plantyn, 2003, 27 x 19, 132 p., ISBN 90-301-7692-X, € 13,79.

Voor cursisten van avondleergangen (niveau: initiatie) en beginnende studenten zijn de meeste in het Nederlands gestelde grammatica's te exhaustief. De achter in diverse leermiddelen opgenomen spraakkunstoverzichten volgen vaak de opbouw van het boek, zodat de samenhang niet optimaal is. Voor het geschetste publiek vormt *Spaanse grammatica. Een overzicht* een interessant aanbod.

De publicatie bestaat uit twaalf hoofdstukken (van de uitspraak, het zelfstandig naamwoord, het lidwoord, enz. naar complexere problemen, zoals het gebruik van wijzen en tijden), die in honderd drieëndertig genummerde rubrieken onderverdeeld zijn. Aan het begin van ieder hoofdstuk wordt de opbouw ervan aangegeven. De layout en de typografie garanderen een maximale overzichtelijkheid. De in heel bevattelijk Nederlands geformuleerde regels worden geïllustreerd met duidelijke korte voorbeeldzinnen op een gekleurde achtergrond. De cursief gedrukte vertalingen van de voorbeeldzinnen zijn in dezelfde kleur onderstreept. In verband met moeilijkere items is extra uitleg toegevoegd.

De auteur slaagt erin moeilijke punten op een eenvoudige manier uit te leggen. Nu eens doet hij dat verbaal (bij voorbeeld i.v.m. het gebruik van de *subjuntivo* in de relatiefzin), dan weer door gebruik te maken van contrasterende schema's met uitleg (m.b.t. het gebruik van *ser* en *estar*). De nieuwe *Gramática española* vormt een omvattend en logisch overzicht dat vooral op de praktische communicatie afgestemd is. Twee registers achterin (lijst met trefwoorden, *índice por palabras*) bieden leerlingen en autodidacten hulp bij het consulteren.

Leon GILLET. *Spaanse werkwoorden herbekeken*. Tweede, gewijzigde druk. – Gent, Academia Press, 2002, 19 x 13, V-275 p., ISBN 90-382-0384-5, € 12.

Voor de studie van de vervoeging van de Spaanse werkwoorden is een ruim aanbod leermiddelen voorhanden. Binnen dit aanbod valt *Spaanse werkwoorden herbekeken* meteen op door een totaal nieuwe benadering.

De kern van het boek bestaat uit negentig pagina's (p. 25-114) die de volledig uitgewerkte vervoeging van evenzoveel genummerde «modellen» geven, van (1) *ser*, (2) *estar*, (3) *haber*, (4) *tener* en (5) *cortar* tot (88) *reunir*, (89) *sacar* en (90) *zurcir*.²⁰ De onregelmatige vormen zijn vet gedrukt. De twintig voorafgaande bladzijden reiken een originele en praktische sleutel aan om te weten volgens welke modellen alle bestaande werkwoorden vervoegd worden. De auteur ordent de verba²¹ volgens de drie laatste letters van de infinitief (-bar, -car, -dar...; -aer, -ber, -cer...; -air, -bir, -cir, -chir, enz.) en preciseert, voor ieder van de zevenenvijftig aldus verkregen categorieën, welke modellen op welke verba van toepassing zijn. De aanpak (die van de laatste letters van de infinitieven uitgaat) biedt twee voordelen. Primo: een alfabetisch register van alle verba wordt overbodig; secundo: de gebruiker leert identiek vervoegde werkwoorden met elkaar te associëren, wat de praktische beheersing ten goede komt.

Het boek bevat voorts twee repertoria die tot alle verba toegang geven,²² en een «overzicht van de afwijkingen bij de vervoeging der werkwoorden». Het appendix vermeldt de werkwoorden die, naargelang van de betekenissen, anders vervoegd worden en de verba met onregelmatige voltooid deelwoorden. Mede door de diverse «invalshoeken» in de repertoria, kan het originele studieboek ook als naslagwerk gebruikt worden.

Lectuurnotities. Enkele onnauwkeurigheden uit de eerste uitgave²³ werden niet weg-gewerkt: p. 66, l. 16: lees *buelas*; p. 106, l. 3: lees *distinguir* en *distinguiendo*.

Leon GILLET, Brigitte LUYTEN. *Spaans. Tijden en wijzen herbekeken*. – Gent, Academia Press, 2003, 24 x 16, 124 p., ISBN 90-382-0457-4, € 15.

Leon GILLET, Brigitte LUYTEN. *Spaans. Tijden en wijzen herbekeken. Werkboek*. – *Ibid.*, 2003, 24 x 16, 149 p., ISBN 90-382-0518-X, € 15.

Het leerboek maakt studenten en autodidacten vertrouwd met de vorming van de verschillende tijden en met het gebruik ervan. De auteurs bespreken de tijden één voor één: de bevattelijke formulering van de regels, die met duidelijke voorbeeldzinnen geïllustreerd worden, geeft de gebruiker inzicht in de diverse aspecten en nuances. Het overzicht bevat enkele samenvattende hoofdstukken, over het gebruik van de verleden tijden in de indicatief en over het gebruik van de *indicativo* en de *subjuntivo*. De diverse types van *perfrasis verbales* komen uitvoerig aan de orde in de hoofdstukken over de *infinitivo*, het *gerundio* en het *participio pasado*.

Het *Werkboek* volgt de structuur van het leerboek. De hoofdstukken over de diverse tijden bevatten gevarieerde oefeningen met een oplopende moeilijkheidsgraad. Invuloefeningen wisselen af met omzet- en vertaal oefeningen, soms bestaat de opgave erin het gebruik van de tijd te verantwoorden. Het gebruikte taalmateriaal bestaat nu eens uit losse zinnen, dan weer uit krantenartikelen of andere teksten. Door de opname van syntheseoefeningen is het werkboek nuttig voor gevorderden. De beginners werden niet vergeten: achterin werden twee woordenlijsten (achtereenvolgens Spaans-Nederlands en Nederlands-Spaans; de lijsten zijn onderverdeeld per hoofdstuk) opgenomen,

²⁰ De volgorde stemt overeen met deze in de bekende «Bescherelle» voor de Spaanse werkwoorden.

²¹ Achtereenvolgens de werkwoorden op -AR, -ER en -IR.

²² Het omvangrijkste repertorium (p. 143-249) geeft voor ieder van de negentig vervoegingmodellen een alfabetische lijst van de werkwoorden waarop ze van toepassing zijn.

²³ L. GILLET, *Spaanse werkwoorden herbekeken*. – *Ibid.*, 2001, V-254 p., ISBN 90-382-0291-1.

zodat nieuwe woorden en idioom voor hen geen belemmering hoeven te vormen. De oplossingen van de oefeningen werden toegevoegd (*Claves*, p. 101-132), waardoor het boek zowel voor collectief gebruik als voor zelfstudie geschikt is.

Anne-Marie JOLIVET. *Hablando... se aprende a hablar. Apprendre l'espagnol en parlant.* – Palaiseau, Les Éditions de l'École Polytechnique (Diffusion : Ellipses, Paris), 2004, 24 x 17, 276 p., ill., ISBN 2-7302-1135-7, (livre + CD audio MP 3) € 29.

De «méthode intensive pour grands débutants», zoals de omslag preciseert, omvat elf units met een vaste indeling: een dialoog gevolgd door woorduitleg, oefenmateriaal op luisteren en begrijpen, een grondige revisiebeurt over verschillende punten van de spraakkunst, een gulle dosis uitdrukkingen en woordverbindingen met het oog op vlot converseren, een greep «Landeskunde» en enkele onderwerpen voor spreekopdrachten. De bijbehorende MP3 CD bevat alle onderdelen van de elf units, behalve de woordenlijsten (Spaans-Frans) na de dialogen. Dit komt neer op een totaal van meer dan vijf uur en twintig minuten opnames, wat een krachtige auditieve ondersteuning van het leerproces mogelijk maakt. Verschillende dialogen evoceren gespreksituaties van buitenlandse studenten. Deze approach biedt het voordeel dat de gesprekken voldoende praktijkgericht zijn voor de communicatieve behoeften voor «volwassenen in het volle leven».

Achter in het boek is, onder de titel «Practicando...» een zestigtal bladzijden aanvullend oefenmateriaal op de spraakkunst opgenomen. De opgaven²⁴ volgen het verloop van de *unidades*: wie uitleg nodig heeft, kan die meteen vinden. De correctiesleutel biedt daarenboven een maximaal houvast. Het luik «Practicando» bevat voorts een (beperkte en dus ontoereikende) portie thematische woordenschat en een greep (goed gekozen) kant en klare formules voor courante taalhandelingen.

Het nieuwe leermiddel is tegelijk degelijk gestructureerd (qua grammaticale opbouw) en op de realiteit afgestemd. Voor romanisten die na jaren «winterslaap» aan een opfrisbeurt Spaans toe zijn, is *Hablando... se aprende a hablar* een interessant aanbod.

Europees en wereldwijd

Dictionnaire visuel 5 langues : anglais - français - allemand - espagnol - italien. – Paris, Nathan, 2003, gekart., 24 x 20, 400 p., ISBN 2-09-886613-5, € 29,90.

Het naslagwerk is het eerste ons bekende beeldwoordenboek waarin het lexicon – bijna vijfduizend vierhonderd woorden en uitdrukkingen voor elke taal – tegelijk in het Frans, het Italiaans en het Spaans opgenomen is. Met de twee in onze Vlaamse scholen onderwezen *vreemde* Germaanse talen erbovenop, is de nieuwe aanbieding extra aantrekkelijk.

Talrijke aspecten van het dagelijkse leven komen aan de orde. De inhoud is rijker en gevarieerder dan de indeling in vijftien hoofdstukken laat vermoeden. De meeste illustraties zijn kleurenfoto's, wat een natuurlijke weergave van alle denkbare voorwerpen en installaties mogelijk maakt en het bijkomende voordeel biedt dat handelingen

²⁴ Het oefenmateriaal (zonder geluidsopnames) bestaat uit gesloten vragen: invullen, aanpassen, kiezen, aanvullen, omzetten ...

gemakkelijk uitgebeeld kunnen worden. Voorts zijn er een paar doorkijktekeningen, bijv. om de menselijke anatomie voor te stellen, en enkele kaartbladzijden. Aanvullende woordenschat, zonder visuele ondersteuning, is ondergebracht in omrande zones op een gekleurde achtergrond. Voor het comfort van de gebruiker worden de benamingen systematisch in dezelfde talenvolgorde gegeven.²⁵

Het boek wordt besloten door vijf registers, één per taal. Drie van de vijf talen zijn wereldtalen, waarin regionalismen onvermijdelijk zijn. Hoewel de Franse terminologie zo goed als altijd met het Europese gebruik overeenstemt en de samenstellers – tot in de keuze van de illustraties – een internationaal eindproduct afleverden, zijn enkele sporen van het *québécois* aanwijsbaar.²⁶ Dit neemt niet weg dat de taalliefhebber die geregeld in het naslagwerk grasduint, veel bruikbare woordenschat kan verwerven.

Mario D'EER. *Atlas mondial de la bière*. – Outremont (Québec), Éditions du Trécaré, 2003, 27 x 21, 251 p., ISBN 2-89568-236-4, Can. \$ 34,95 / € 25.

Québec treedt alsmeer op de voorgrond in het internationale bierlandschap met nieuwe, originele labels. Ze komen aan de orde in de nieuwe, met vele kleurenfoto's geïllustreerde bieratlas, waarin Mario d'Eer²⁷ de diverse stappen van het brouwproces behandelt alvorens hij de belangrijkste types en merken van de verschillende landen voorstelt. Duitsland, België (51 p.!), de Britse eilanden, Frankrijk, Tsjechië, de VS en Canada kunnen bogen op een origineel aanbod, waarvan heel wat representatieve voorbeelden, naast producten van «kleinere» bierlanden, in de atlas besproken worden.

Het boek staat in het teken van het proeven van de betere biertypes. De auteur staat uitvoerig stil bij die facetten van de grondstoffenkeuze of van de verwerking die smaakbepalend zijn. In de «degustatiefiches» van grote bieren – een categorie waar ons land²⁸ in uitblinkt – wordt de verbale beoordeling verfijnd met balkdiagrammen die de intensiteit van diverse smaakgewaarwordingen visualiseren en met ingenieuze grafieken die het verloop van de nasmaak ontrafelen. Voorts confronteert de auteur zijn bevindingen met deze van gezaghebbende kenners.

De atlas rekent af met enkele mythes en verkeerd toegepaste benamingen.²⁹ Tientallen omrande *excursus*³⁰ bevatten aanvullende informatie over de volksdrank, waarvan steeds meer uitvoeringen status en aanzien verwerven. Een literatuurlijst en een reeks internetsites nodigen uit tot verdere exploratie.

Hugo Sonnevile

²⁵ In de (alfabetische) volgorde Engels, Frans, Duits (German), Italiaans en Spaans van de originele uitgave (Londen, Dorling Kindersley, 2003).

²⁶ P. 58: *la chambre* (i.p.v. *la pièce*), p. 67: *le frigidaire* (i.p.v. *le réfrigérateur*); p. 63: *le brise-bise* (soort gordijn); p. 118: *la venaison* (i.p.v. *le gibier*), p. 145: *la bière anglaise* (i.p.v. *la bière ambrée*, nl. de kleur als distinctieve eigenschap), p. 201: *l'odomètre* (i.p.v. *le compteur kilométrique*).

²⁷ De site www.mariodeer.com verstrekt interessante informatie (incl. eigen publicaties en bestelformulier).

²⁸ Dertien bieren worden uitvoerig geproefd: vier trappisten, twee abdijbieren, een saison, Duvel, een witbier, een geuze, een kriekbier en twee Vlaamse rode bieren.

²⁹ Het pilsener type zou niet in Tsjechië maar in Duitsland ontstaan zijn; de Engelse benaming *ale* slaat niet uitsluitend op het soort gisting, e.d.

³⁰ Bijv. over het Duitse *Reinheitsgebot*, het nut van bierviltjes, het reveil van het Brabantse witbier ...